

DE
AMORE RA-
TIONALI,

Utrum primum sit moralitatis principium,
& summum bonum, & imago DEI, & ipsa fides salvifica?

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO AVGVSTO,
ELECTOR. SAXON. HAEREDE,
ETC. ETC.
PRÆSIDE

HENRICO *REISSIG*

Mor. Prof. Publ.

In Academia Vitembergensi,

A. R. S. MDCC IX.

Die VI. Februar.

In Auditorio Majore,

Publice inquiret,

M. HENRICVS ROTHIVS,

Sagano - Silesius.

Philos.

C.

211, 46

VITEMBERGÆ,

typis MARTINI SCHVLTZII, ACAD. TYPOGR.

Q. D. B. V.

§. I.

Nullam esse Philosophiae sectam, quae non eo distet a ceteris, quod diversos habeat bonorum malorumque fines & principia, illud jamdudum Varro asseruit in lib. de Philosophia, inque hunc locum a me transfertur vel maxime propterea, quod hodie in philosophorum doctrina recentissimorum, longe verisimum illud esse, imprimis deprehendatur. Dicit enim non potest, quam in constituendis bonorum malorumque finibus ac principiis primis mirifice ab antiquioribus discrepent Bened. de Spinoza, Pet. Poiretus, Sam. Pufendorfius, Thom. Hobbesius, Arnoldus Geulinx, Joh. Clericus, Christoph. Thomafius, Jo. de Placette, & plures alii; ut non immerito in desideratis moralibus primo statim loco Jo. Christoph. Becmannus illud commemoret in Pol. Paral. cap. 1. quod plerique, qui hodie de moribus philosophantur, non ponant vera actionum principia. Illa enim, (sic pergit idem citatus auctor,) qua habentur pro principiis, modi potius principiorum sunt, quam ipsa principia. Quamobrem, cum constituerim Pædiam aliquam ad philosophiam de Moribus propediem, si Deus fierit, perscribere, inque eo a multis, praesertim peregrinantibus sum confirmatus satis, quod sint, qui tractationem aliquam desiderent de primis moralium principiis, proæmii quasi loco primum de illis inquiram, qui, amorem primum esse moralitatis principium, contendunt. Quod ipsum dum facere aggredior, eos, cum quibus mihi disputandum erit, viros celeberrimos, vehementer rogo, ut me dissentientem non aegre ferant, eademque cum animi moderatione, qua usus ipse sum, mihi, si dignabuntur,

A 2

respon-

respondeant: Quod hoc facilius concedent mihi, quo magis principia ipsa de amore eorum rationali illud postulabunt. Neque enim aliam ob causam ullam, quam ad veritatem in his quoque principiis primis investigandam, hæc suscipio: A calumniis, rixis & contentionibus inutilibus alienum me esse, omnes norunt; commercio autem literario, colloquioque viro- rum doctissimorum, mirifice delector.

§. 2. Amorem primum esse moralitatis principium, præter cæteros, in primis huc usque asseruit Celeberrimus Hal- lensium Doctor, *Christianus Thomafius*, cum integro illo in li- bro, qui inscribitur *Die Kunst: vernünftig und Tugendhaft zu lieben / oder / Einleitung und Anführung der Sitten-Lehre / tum* passim alias, locis postea citandis. Totius libri citati argu- mentum in his tribus quasi partibus continetur: 1. Ex com- munissimo postulato, vel hypothese, (daß dasjenige alleine gut sey / was des Menschen Wesen und Kräfte am dauerhaftesten erhält / und vermehret; Dasjenige aber wirklich böse sey / was eine dauerhafte Verringerung oder gänzliche Austilgung des Menschlichen Wesens und seiner Kräfte verursacht / pag. 12.) demonstratur, amorem rationalem, die vernünftige Liebe / esse summam hominis in hac vita felicitatem, quod alii sum- mum bonum nominant. *Cap. enim 2. §. 62. & 65.* Summa illa felicitas ad hunc modum describitur: Des Menschen seine wahre / einige / und größte Glückseligkeit bestehet in ruhigen und mäßig sich verändernden Gedancken. Sie ist nichts an- ders / als eine ruhige Belustigung / welche darin bestehet / daß der Mensch weder Schmerzen noch Freud über etwas empfin- det / und in diesem Zustande sich mit andern Menschen / die eine dergleichen Gemüths-Ruhe besitzen / zu vereinigen trachtet. De hac sic circumscripta felicitate summa *in §. 71.* sic asseritur: Woltest du dieses größte Gut des Menschen mehr nach seinem Ursprunge und Würckung / als nach seinem Wesen / benennen / könntest du es eine vernünftige Liebe nennen / als welche nichts anders ist / als eine Vereinigung gleicher Gemüther / die das größte Gut besitzen / conferatur etiam §. 87. II.) Per universum

cap. 4.

cap. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. docetur, eundem hunc amorem rationalem esse unicum medium consequendæ felicitatis in hac vita summæ; imo & principium ac normam omnium virtutum atque officiorum esse eundem amorem rationalem, quatenus vel communis, vel specialis, æqualium vel inæqualium &c. esse dicitur. Pertinent huc verba hæc §. 2. capitis 4: Wir wollen in diesem Hauptstücke deutlich erweisen / daß in der vernünftigen Liebe / das einzige Mittel zu der größten Glückseligkeit zu erlangen bestehe. Cum his ad verbum congruunt ea, quæ, in §. 60. 63. & 64. capitis 4. ad hunc modum fluunt: Die vernünftige Liebe anderer Menschen ist das einzige Mittel zur wahren Glückseligkeit / oder Gemüths-Ruhe zu gelangen. Und wenn gleich andere Gelehrte die wahre Glückseligkeit durch ein ander Mittel gesucht haben / so haben sie sich nur andere Worte bedienet / oder aber ihre Meinung ist offenbahr falsch. So ist demnach die Liebe das rechte Maaß aller Tugenden / und ohne dieselbe ist die Tugend todt. III. Peculiari iterum tractatione, (quæ inscribitur die Arkeney wieder die unvernünftige Liebe / oder Ausübung der Sitten-Lehre /) integra, ostenditur, principium & normam omnis mali esse amorem irrationalem, der Ursprung alles Ubeln oder Bösen sey die unvernünftige Liebe / der Ehre / der Wollust / und des Reichthums oder des Geldes. Ex quibus omnibus conjunctim sumptis illud relinquitur, amorem esse primum moralitatis principium, ad quod omnia tanquam ad finem ultimum referri, & simul, tanquam ad primum cognoscendi principium examinari debeant, & judicari, laudemne promereantur, an vituperium, sintne honesta, an turpia, licita, an illicita, in virtutibus, an vitiis numeranda? Verbo, primum philosophiæ practicæ Thomasiæ principium illud est: Quicquid ex amore fuit rationabili, cumque eadem congruit, illud bonum, honestumque est, & in virtutum numero ponendum; econtrario, quicquid eidem adversatur, & fuit ex amore quodam irrationabili, illud malum & turpe est, ac vitiis annumerandum. Namque & illud principium, quo asseritur, *quod, quacunque ad hominis conservationem firmam*

ac stabilem conducant, sine bona, illud, secundum Thomasium, cum priore illo unum atque idem esse dicitur.

§. 3. Eandem hanc de amore, tanquam primo moralitatis principio, sententiam Thomasius alibi, vel mutatis nonnihil, vel iisdem quandoque, translatis tamen in linguam latinam, verbis explicuit, ac defendit. *Introductio ejus in Philos. Mor., deque Praxi. Phil. Mor. liber*, nihil aliud est, quam repetitio & translatio supra citati libri germanici. Neque multum ab illo discrepant ea, quæ in *Observationibus Hallens. T. 2. Observ. 12. & 13.* & passim alibi leguntur, quorum vel propterea hic mentio fuit facienda, ut de constante Auctoris Cl. sententia nos possint confirmare.

§. 4. Quærenti interim, num vel primus hanc sententiam, vel solus etiam, Thomasius defendat? ipse respondet in *prefat. Introd. in Phil. Mor.* quod nec plane nova ea, nec ab alio quodam mutuata sit. Provocat ibidem ad Geulingium, simili ratione, hoc est liberrime, philosophantem, & ad Professores nonnullos celebris cujusdam Academix idem de amore una secum profitentes. Neque vero me latet, esse *Benedictum de Spinoza*, famosum illum atheum, qui, *Ethic. P. 5. Propos. 20.* in amore intellectuali summum docet inesse bonum. Hic, inquit, *amor summum bonum est, quod ex dictamine rationis appetere possumus, & omnibus hominibus commune est, & omnes, ut eodem gaudeant, cupiunt. Confer Scholion ad Propos. 36. & Epist. 34.* Nec desunt alii, qui eandem sententiam de amore, tanquam omnium bonorum malorumque fine & principio, sententiam, vel integris editis in lucem scriptis, vel data etiam occasione alia, propugnarunt. Ita, v. c. *Samuel Srimesius*, Cl. Francofurtensium Doctor, editis quondam peculiaribus quibusdam *Dissertationibus de Orig. Moral.* ex instituto de amore intellectuali idem asseruit. *Excellent*, inquit, §. XVIII. *Diss. 1. boni moralis natura & forma, non tantum pretioso conformitatis cum recta ratione, sed etiam jucundissimo amoris intellectualis titulo comprehenditur; etenim in practicis Synonyma sunt: secundum rectam rationem vivere, seu recta rationi conformiter agere & amare intellectualiter, i.e.*

87777

unumquodque in omnibus loci & temporis circumstantiis eo amore, quo in iisdem circumstantiis dignum est, servata scilicet inter amorem & objectum debita & prudenti proportione, per quam solam amor iste intellectualis evadit. Hoc, ceu formali principio generico, omnes virtutes, & boni moralis species contineri, apodictice videtur exinde probari, quia principium primum complexum & generalissimum, (suum cuique tribuendum,) ex amore intellectuali, tanquam incompleta virtutis forma & principio derivatum, omnes omnino morales conclusiones speciales, seu cuncta praecepta Ethica, ceu genus species, summatim comprehendit. Jo. de la Placette in Nouveaux Essais de Morale, cujus tomus primus Amstelodami prodiit A. 1692. alter 1695. amorem ordinatum docet esse primum omnis virtutis principium, philantiam vero communem omnium vitiorum causam. Neque alienus est ab hac sententia Job. Franc. Buddeus, Cl. Jenensium Doctor, qui Mor. Philosophiae praecepta Medicorum methodo absolvit: Haud enim obscure in Element. Philos. Pract. Sect. 2. cap. 3. §. 29. seqq. ex amore ordinato omnia, quae habent rationem boni, ex philantia autem, omnia quae habent rationem mali, deducenda esse arbitratur.

§. 5. Quamobrem, cum haec de amore, tanquam primo moralitatis principio, & omnium simul bonorum malorumque fine ultimo, sententia, neque sine consensione multorum docentium, (vide B. G. Struvii Bibl. Philos. cap. 6. §. 13.) neque sine applausu discipulorum proponatur, vivaque simul voce & scriptis passim propugnetur, monendi erant Cives nostri, ut, quid de ea opinione sit sentiendum, intelligant; praesertim cum non vereantur de eodem illo amore rationali etiam illud perhibere iisdem Scriptores, quod imaginem Dei constituat, & ipsam fidem salutarem. Sic enim Serimesius cit. loc. Diss. 1. §. 21. in amore, inquit, intellectuali etiam tota imago Dei collocata est. Nam qua intellectualitatem sapientia est; qua amorem, bonitas. Conferatur & §. 16. ubi idem inculcatur, quod amor intellectualis, recta ratio, & imago Dei, sint unum prorsus atque idem, idque ex Col. 3. 10. Eph. 4. 24. ac simul, quod miror, ex Cicerone, Seneca atque aliis, confirmatur, quibus tamen

tamen

tamen imaginis divinæ natura cognita perspectaque non fuit. *Thomasus* usque adeo extollit amorem suum rationalem, ut affirmet de eodem, quod cum fide salvifica coincidat, adeoque hominem coram Deo justificet & salvet, mira confusione facta legis & Evangelii. Sic enim in *Epilogo Prax. Philos. Moral.* §. 7. ubi confessionem edidit suæ fidei salvificæ, si quis, scribit, me interrogaret, numquid credam, hominem per fidem, an per amorem salvari? eum roga rem, ne hac questione mihi velit esse molestus. Si novi, solem calefacere, non necessaria quæstio est scrutari, an per lumen, an vero per motum calefaciat. Non omnia, quæ vera sunt, etiam utilia sunt &c. Plura namque consequuntur, quæ ad confusionem legis & Evangelii, fidei & charitatis, atque ad illudendos Theologos, spectant, quibus interjectis, deinde sic pergit: mea mihi *Ethica* hoc dicitur: Fides, charitas, spes, salvant, item sapientia. Ubi horum unum deest, ibi nec alterum reperitur. Et ita ingens habeo compendium, quod non opus habeam tot plaustra spissorum librorum & controversiarum, de hac materia inde ab initio reformationis formatarum, perlegere. Quasi vero *Ethicorum* sit pertractare doctrinam de mediis salutem æternam consequendi? Additur denique, in eodem hoc *Epilogo* §. 2. etiam illud quod præceptum de amore rationali, sit summa totius & legis & Evangelii, miserrima iterum facta omnium sanctissimorum fidei Christianæ capitum confusione, quam Theologi *Hallenses*, quod ego quidem sciam, ne verbo quidem uno improbant aut reprehendunt.

§. 6. Mihi itaque non immerito. I. Queritur, utrum amor vel rationalis *Thomasii*, vel intellectualis *Spinozae* & *Scrimésii*, sit summum, in hac vita bonum, seu felicitas moralis summa? (a.) Quod ad *Spinozam* attinet, non potest amor ejusdem intellectualis Dei, summum dici bonum morale, 1. quia *Deus Spinozae* non est verus *Deus*, sed merum mentis *Spinozeane* idolum, ut recte judicat *Divus Røbrenseeius*, in *Prudent. Mor. P. 1. cap. 3. §. 13.* estque copiose satis & luculenter illud demonstratum in *Commentario integro de Deo*, & *Exam. Ethices Spinozae a Christoph. Wittichio.* Fingit enim *Spinoza* in *Deo* suo præter cogitationem

nem

nem infinitam, infinitam quoque extensionem, & infinita attributa realia, quod ἀτοπον est, atque a natura veri Dei longissime remotum. 2. Quia, quid sibi velit amor ille intellectualis Dei, difficillimum est intelligere, & ipsi, credo, Spinozæ non fuit satis cognitum perspectumque. Sic eam circumscribit in *Part. V. Ethic. Propos. XXXVI. mentis amor intellectualis erga Deum est ipse Dei amor, quo Deus seipsum amat, non quatenus infinitus est; sed quatenus per essentiam humana mentis, sub specie aternitatis consideratam, explicari potest, hoc est, mentis erga Deum amor intellectualis pars est infiniti amoris, quo Deus seipsum amat.* Subjungitur deinde & corollarium æque obscurum & ἀτοπον, quo, hinc, inquit, sequitur quod Deus, quatenus seipsum amat, homines amat, & consequenter, quod amor Dei erga homines, & mentis erga Deum amor intellectualis, unum & idem sint. In quibus omnibus absurda absurdis cumulantur, iudice Wittichio in *Exam. cit. ad hanc Propos.*, tantum abest, ut in amore Spinozæ intellectuali summa sit hominis in hac vita felicitas collocanda. Neque ego facile adducar, ut credam, vel Strimesium, vel Thomafium, unum & eundem velle amorem cum Spinoza intellectum: Aliud certe verba eorum, & descriptiones præ se ferunt.

§. 7. Quod itaque ε) ad Strimesii attinet amorem intellectualem, de eo iterum jam ante me rectissime iudicavit Divus Røkbrenseeius, *cit. loc.*, quod neque in hoc sita sit summi boni ratio i. quia per illum amorem intellectualem summi boni moralis ratio non illustratur, sed obscuratur, non explicatur, sed implicatur. Est enim impropria illa & propemodum ænigmatica summi boni descriptio, quando per amorem describitur intellectualem. Quotus quæso quisque est, qui, non admonitus a Strimesio, intelligeret, quod amare intellectualiter, idem sit, ac vivere secundum rectam rationem, aut recte rationi conformiter agere? Multa sunt, & satis involuta, certe a vocabuli amoris genuina significatione, quam maxime aliena illa, quæ ex Platone & reliquorum veterum Philosophorum scriptis collegit, deque amore pronunciavit *Stobæus in Sermon. 61.*, sed non videntur illa

tam obscura & a vocabuli amoris usu vulgari, tam longe remota esse, quam ea sunt, quæ hic de amore apud Strimesium asseverantur. Enim vero amoris vocabulum, receptissima significatione vocis, affectum, seu perturbationem animi significat, & quidem præter cæteros vehementissimam, omnium fere consensione Philosophorum. Secundum Stoicos amor *per conatum amicitie faciunda* describitur, auctore Cicerone lib. 4. *Tusc. Quest.* Cartesianis amor *voluntas esse dicitur amantis, se jungendi rei amata*, Conf. *Cartes. de Passion. Anim. P. 2.* Peripateticis & vulgo amor *per affectum* definitur *appetitus concupiscentem, tendentem in bonum sibi vel alteri presens*: Aliis aliter natura amoris circumscribitur; in eo omnes fere conveniunt, esse amorem, quando homini adscribitur, animi affectum facile primum. Ergo illa vocabuli significatio, qua amor dicitur esse ipsum bonum morale summum, tanquam inasitata merito rejicitur. 2. Sententiam ipsam de amore intellectuali, tanquam summo bono, Spinoza, famosus ille atheus, jam dudum suspectam reddidit, citatis supra locis; vel maxime propterea non facile sit admittenda, ne videatur ex eodem esse hausta. 3. Interprete ipso Strimesio, *amare intellectualiter nihil aliud est, quam agere rectæ rationi conformiter*: Ergo amor intellectualis erit actus dicendus moraliter bonus, vel habitus virtutis; & ex consequenti, actus rectæ rationi conformis vel habitus virtutis erit ex sententia Strimesii ipsum Summum bonum. At enim vero hæc opinio, defensa olim a Zenone, teste Laertio, 7. *de Vit. Phil. sect. 87.* a Seneca, *de Vit. Beat. c. 3. & 8.* ab Epicteto, *Clemente Alex.*, & aliis, dudum est refutata cum a Philosopho l. 1. *Etb. c. 3. & 9.*, tum a Meisnero in *Dissert. de Sum. Bon. cap. 1. q. 12.* Confundit enim actum moraliter bonum & habitum virtutis, cum actu omnium fine ultimo, seu summo bono. Acquiescam proinde in iudicio Divi Røbrenseei, *cit. loc.* sic de Strimesio existimantis: *Velut Cartesio cura fuit, veteram sententiam novis terminis proponere, sic idem actum a Cl. Strimesio apparet; nisi quod prior forte quaesierit, rem per illos terminos magis declarare, cum contra Strimesianis terminis res per se clara magis obscuretur. Nam quid ipse est amor intellectualis? Norma adæquata, qua recta ratio*
examinanda

examinanda venit. *Quid recta ratio?* Exscriptum quoddam, seu *απόγραφο* aeternae illius rationis, legisve, in mente divina consignata, quae per naturam non aliter innotescit, quam quatenus in recta ratione mentibus nostris communicata conspicua est, &c. Quae omnia & rectam rationem, & naturam amoris intellectualis non tam exponunt, quam involvunt. Jam si recte rationi conformiter agere, & amare intellectualiter, sunt unum & idem, hoc minus efficietur, summum bonum situm esse in amore intellectuali. Et quamvis amore DEI ac proximi contineantur omnia virtutum praecepta, & viri boni officia, non tamen inde colligere licebit: Ergo est summum bonum.

§. 8. γ. Quod ad Thomasi amorem attinet rationalem, neque is commode satis summum bonum esse dicitur 1.) quia perinde ut *Strimesii* amor intellectualis impropriam, allegoricam, & ut supra monui, fere aenigmaticam, tantummodo summæ felicitatis descriptionem continet, quæ & vocabuli amoris significationem inusitatam sistit, & explicanda denuo est, ac reducenda ad communissimam de S. B. descriptionem, seu sententiam aliorum, ut intelligatur: quod haud obscure *Thomasius* ipse largitur in *Introd. ad Prud. Mor. cap. 4. §. 63.* Sine hac enim reductione, & commentario addito, quid sibi velit S. Boni illa per amorem rationalem descriptio, ne Oedipus quidem facile intelligeret. (2.) Suspecta est hæc sententia, quia cum Spinozeana summæ felicitatis descriptione, quam supra refutavi, magnam videtur habere affinitatem, certe ab invidis & malevolis, vel etiam a minus circumspæctis, pro ea poterat haberi, quæ ex Spinozæ demonstrationibus impiis, juxta & falsis esset hausta. 3.) Amoris illa rationalis descriptio, imo & ipsius summi boni definitio, quam dedit *Thomasius*, fallaci admodum innititur principio, als wenn dasjenige allein gut sey / was des Menschen Wesen und Kräfte am dauerhaftesten erhält / und vermehret / es möge nun diese Erhaltung und Vermehrung sich alsobald ereignen / oder erst eine geraume Zeit hernach zu spüren seyn / in der Einleit. zur Sitt. cap. 1. §. 28.; Dasjenige aber sey böse / was eine dauerhafte Verringerung oder gänzlichliche Austilgung des menschlichen Wesens und seiner Kräfte verursacht. *Spinoza enim in Eth. P. 4.*

*Def. 1. & 2. eadem ratione, & tantum non iisdem verbis, bonum describit & malum: Per bonum, inquit, intelligo id, quod certo scimus nobis esse utile; per malum autem id, quod certo scimus impedire, quo minus boni alicujus sumus compotes. Hic bonum utile, cum bono honesto, & jucundo mirifice confunditur a Spinoza: utilitate enim sola omne bonum aestimat ac probat. Sed & Thomasius in eundem videtur modum philosophari, quando in *Introd. ad Phil. Mor. c. 1. §. 109.* receptissimam, (inter bonum utile, jucundum, & honestum,) distinguendi rationem, tanquam confuse & sine omni fundamento ab aliis traditam doctrinam, rejicit, ac passim alibi mirifice exagitat; quasi vero sola utilitate, aut solo respectu ad conservationem essentiae humanae habito, aestimari ac probari omne bonum debeat, idque cum ludibrio & irrisione omnium secus philosophantium. Hinc 4.) sententia Thomasia, qua amor rationalis summum putatur esse bonum, videtur etiam paulo esse insolentior, & ipsa nihil minus exhibere, quam specimen aliquod amoris cujusdam rationalis: Quippe secundum quem non debuissent reliquæ aliorum Philosophorum sententiae tantopere tamque acerbè exagitari, præque una illa Thomasiana despici, præsertim illæ, quæ revera sunt multo, quam Thomasiana, & clariores & firmiter superstructæ fundamentis. (5.) Non videtur eadem illa sententia satis sibi constare. Alias enim, perinde ut in *Ethicis Spinoza docet*, summa hominis felicitas, in solis dicitur esse posita cogitationibus animi quietis, daß in ruhigen und mäßig sich verändernden Gedanken des Menschen seine wahre / einige und größte Glückseligkeit bestehe / *cap. 2. §. 62.*; quæ cogitationes tamen vix partem minimam summi boni, aut gradum infimum perveniendi ad felicitatem summam, constituunt, si quidem bene sese habeant, atque ex operatione secundum virtutem fluant. Alias plenius describitur eadem felicitas summa *§. conseq. 65. Introd. in Phil. Mor.*, quod nihil aliud sit, quam tranquilla quedam oblectatio, qua homo nullius rei, neque dolorem sentit neque gaudium, in eoque statu cum aliis hominibus eandem animi quietem possidentibus sese conjungere studet. In qua definitione, primum status fingitur hominis ecstasticus, dicam, an fanaticus, an utopicus? certe sibi ipsi contrarius & ab humana natura*

longissime

longissime abhorrens, eine solche Belustigung / da der Mensch weder Schmerz noch Freude über etwas empfindet: Fingit enim hominem plus quam Stoicum, hoc est, non hominem, & oblectationem sine gaudio, quod implicat. Deinde manifesto falsa quædam supponit, v. c., quod omne gaudium sit in vitio, uti, §. 67. asseritur his verbis: *ubi est gaudium, ibi est oblectatio irrequieta;* item, quod dolor omnis sit in vitio, & bono summo adversetur. Siccine in vita æterna, ubi futura sunt gaudia perpetua & sempiterna, futura est dicenda, secundum Thomasi Philosphiam, oblectatio inquietissima? Miror, in primis his atque ultimis bonorum finibus ponendis, Thomasium usque adeo sui ipsius fuisse oblitum, ut semel atque iterum in his a semetipso dissentiat. Alias, *affectus omnes in genere, docet, esse indifferentes, i. e. nec bonos, nec malos, in Prax. Phil. Mor. cap. 6. §. 8.* Sed mox subjungit, in eodem & consequentibus §§., *affectus intuitu specierum alios bonos esse, qui nos ducant ad quietem, alios malos; qui ad inquietudinem nos rapiant.* Ergo & gaudium dicatur indifferens, aut causa ostendatur alia, quamobrem ex numero affectuum excludi debeat. Quando vir sapiens & prudens graviter ægrotans, qui non potest non dolore affici, cum animi, tum corporis, *in Introd. ad Phil. Mor. c. 2. §. 117. seqq.*, dicitur esse posse subjectum felicitatis summæ, etiam tum, cum doloribus excrucietur; eo ipso conceditur dolorem omnem non adversari summo bono. Nunc amor ille rationalis ipsum dicitur esse summum bonum, imo & essentia hominis, *cap. 2. §. 71. seqq.*: Nunc medium unicum consequendæ felicitatis summæ, *cap. 4. §. 60.* nunc iterum affectus animi præcipuus, *in Prax. Phil. Mor. cap. 6. §. 10.* quæ omnia hac ratione conjuncta sibi ipsis contrariantur, nec per additam distinguendi rationem conciliari possunt. Alias sapientia vera pars esse dicitur summæ felicitatis; alias idem denuo negatur, *Conf. Introd. in Phil. Mor. cap. 2. 43. seqq. in primis §. 47. seqq.* in quibus & Physica & Mathesis, & ejusdem generis scientiæ præstantissimæ aliæ, dicuntur Thomasio a summa felicitate morali prorsus excludi, imo eidem quam maxime adversari. Denique 6.) ipsa etiam amoris rationalis descriptio Thomasiana,

summæ felicitati antea definitæ non uno nomine contrariatur. In *Intr. cit. cap. 4. §. 7.* amor rationalis per desiderium describitur voluntatis humanæ sese conjungendum eo, quod intellectus humanus bonum esse judicavit, vel in ea conjunctione permanendi. At enim vero, si desiderium est voluntatis, amor ille rationalis, non erit ultimus omnium bonorum finis, quia desiderium est boni, quod oblationem illam ex omni parte quietam, quam S. B. Thomasius appellat, neque constituet, neque etiam efficiet.

§. 9. II. Quæritur, utrum amor ille rationalis, primum constituat moralitatis principium cum constitutum, ut ab eo omnes actus boni illud habeat, quod sint morales & boni; tum regulativum & normativum, ut secundum hunc amorem omnes actus boni sint examinandi, tanquam ad primam, adæquatam, atque infallibilem normam? Vtrumque Thomasius asserere, ex supra citatis locis patet: Ego vehementer metuo, ut hanc de amore rationali sententiam persuaserit probaveritque prudentioribus multis, & rem ipsam paulo accuratius considerantibus, ut potius doctrinam de primo moralitatis principio, tot jam expositam dissentientium opinionibus, incertiore multo, quam ante fuerat, reddiderit. Patiatur itaque, ut huic sententiæ obvertam 1.) quod, posito hoc amore rationali, tanquam primo, atque ultimo, unicoque moralitatis principio, omnis intrinseca, atque objectiva actuum bonorum moralitas sit perneganda. Thomasius enim illa moralitas prima, est tantummodo *ἡθική* & respectiva, qua actus aliquis bonus esse dicitur tantummodo propterea, quia conducit ad conservationem hominis, vel quia congruit cum amore illo rationali, atque ex eodem derivari potest: cum sint actus bene multi per se boni, habentes intrinsecam aliquam & objectivam, ut sic loquar, rationem boni. Ergo periculum est, ut Thomasiam admittentes philosophiam, prolabantur ad castra Pyrrhonorum vel veterum, de quibus *Laert. in Vit. Pyrrhonorum* tractat, vel recentiorum *Hobbesii, Szydlovii, Poi-reti* atque aliorum, quorum ille in *Leviat. c. 6. 13. & 26.* iste in *Vindic. Qq. diffic. c. 8. seqq.* hic in *Cogitat. Rational. de Deo An. & Moral. l. 3.* turpissimi indifferentismi moralis fundamenta ponunt: Certe omnem intrinsecam atque objectivam actuum bonorum
mora-

moralitatem inficiantur. Atque eo quidem, idem fieri ab illis, qui ex Thomafii scholis egrediuntur, ex uno atque iterum alio congressu colloquioque peregrinantium huc usque aliquoties addidici. (2.) Amor Thomafii rationalis ab ipso Thomasio passim, supra citatis locis, ad aliud principium magis primum examinatur, diciturque ex legibus & recta ratione judicandus sitne vere rationalis, an minus? Ergo amor iste rationalis, respectusque ad conservationem hominis, non est primum moralitatis principium, nec constitutivum, nec normativum. Quærenti, cur pietatis erga Deum actus aliquis, v. c. cultus publicus, sit bonus? si responderes Thomafii ex sententia: Quia cum amore rationali congruat, & conducat ad hominis conservationem diuturnam; tunc certe, sine addito magno commentario, primum non intelliget, quid velis, deinde posterius negabit, & denuo inquireret rationem magis primam: Quare cultus Dei publicus congruere dicatur cum amore rationali? & erit multo, quam ante incertior. Perinde igitur existimo de demonstrationibus hujusmodi Thomafianis esse judicandum, ut judicarunt prudentiores de demonstrationibus Pufendorfianis, quæ in socialitate primum moralitatis fundamenta ponunt, quippe quarum occasione demonstrationum *Thomafius in Proæm. Jurisp. Divin.* haud obscure profitetur, se venisse in hanc de amore rationali, tanquam primo moralitatis principio, sententiam. (3.) Ut Pufendorfiani multi, propter istam de socialitate sententiam, eo progrediuntur, ut legem naturæ negent: ita plerique Thomafiani, illi certe omnes, cum quibus mihi licuit conferre, & legem naturæ, & nescio quid amplius, inficiantur; idque potissimum propterea, quod non opinantur in jure naturæ & cæteris legibus, sed in amore rationali, quærendum esse fundamentum moralitatis. At hujusmodi quid negare, illud, proximus est ad atheismum gradus. (4.) Nullis superstruitur sententia Thomafiana firmis rationibus, sed persuasionibus tantummodo bene multis, quæ speciem præ se ferunt veritatis. Non enim ex eo, quod omnes actus boni reduci possunt quodammodo ad amorem rationalem, mali e contrario ex amore, fluunt irrationali, statim relinquitur, quod amor rationalis sit &
primum,

primum, & unicum, & adæquatum moralitatis fundamentum. Quid si vel ad pietatem, vel justitiam, omnis actus morales eadem ratione reducerentur, num propterea vel pietas, vel justitia principium erunt primum & unicum, & adæquatum moralitatis? Quid denique de illis fiet actibus moraliter bonis, in quibus iræ sunt atque odii argumenta multa, amoris vero signum nullum? 5.) Sententia hæc Thomasiæ, (quia ab ipso Thomasio, citatis supra locis, rebus etiam sacris admiscetur,) & sacris adversatur, & Fanaticis vehementer favet & hæreticis, qui vel ex amore fidem & omnia fidei capita derivant, vel fidem cum charitate, Legem cum Evangelio miserrime confundunt. Licet enim Scriptura S. omnia, quæ sunt legis, ad dilectionem referat Dei & proximi, amorem etiam magnopere commendet; non tamen propterea amorem rationalem constituit primum moralitatis principium, nec ullibi amorem referendum ad Evangelium, aut pro fide salvifica admittendum esse docet.

§. 10. Hinc III. quando quaeritur, an amor Thomasiæ rationalis constituat imaginem Dei? Quando IV. quaeritur, utrum amor item rationalis cum fide coincidat, qua dicimur coram Deo justificari juxta & salvari? Recte Resp. utrumque pernegando (α.) quia & ἀγάπην est & maxime ἀντίρροπον & prius & posterius. (β.) quia utrumque, quando asseritur, proprium est Fanaticorum, & Hæreticorum illorum, quos Operistas nominant Theologi, & Pseudo-Politicorum illorum, qui Theologis illudendo, summam gloriam affectant. (γ.) quia posterius legem & Evangelium turpissime confundit, prætereaque incommoda secum trahit. Inest enim, v. c. amor rationalis, certe inesse potest, secundum Thomasiæ Philosophiam, homini gentili ac prorsus infideli; Ergone huic etiam inest imago Dei & fides & spes salutis aeternae consequendae? Ita vero, qui revera prorsus esset infidelis, & fidelis dicendus esset & præter cæteros salvandus. Sed hæc persequi & festinatio prohibet, & argumentum Theologis relinquendum. Quamobrem sufficiat ad ultimum asseruisse, quod persuasissimum semper habui, Thomasiæ, Virum Celeberrimum, in constituendis primis istis, atque inusitatis moralium principiis, iisdemque defendendis, voluisse ipsum ingenii tantum sui periculum aliquod facere, & aliis, quantum eo valeat, simul ostendere, quod fieri in rebus tanti momenti, tamque latisime patentibus, & sacris etiam dogmatibus admixtis, fieri non debuisset.

